

Prijenosne pogreške kod talijanskih izvornih govornika tijekom pisane produkcije na hrvatskom kao stranom jeziku

UDK: 811.163.42'243
811.131.1'242

Izvorni znanstveni rad/Refereed Research Paper

Marijana Alujević Jukić, Tanja Brešan, Filozofski fakultet u Splitu

Sažetak

U radu je prikazano istraživanje čiji je cilj ustanoviti pogreške kod talijanskih izvornih govornika tijekom pisane produkcije na hrvatskom kao stranom jeziku s posebnim osvrtom na odstupanja uvjetovana negativnim prijenosom iz materinskog jezika. Iako se zbog složenosti hrvatskog pravopisa i padežnog sustava predviđa općenito najveći broj pogrešaka na pravopisnoj, fonološkoj i morfološkoj razini pogreške uzrokovane interferencijom dvaju jezika očekuju se ponajviše na sintaktičkoj razini, u smislu pogrešnog strukturiranja rečenica, stoga su sastavljeni zadaci koji ciljano testiraju tu sposobnost. Uz analizu pogrešaka na osnovu testova proveden je i intervju s nastavnicima koji podučavaju ispitanike.

Provedeno istraživanje potvrdit će pretpostavku da će se najveći broj prijenosnih odstupanja zateći prilikom uporabe enklitika i pri primjeni pravila za red riječi u rečenici svojstvenih hrvatskom jeziku. Odabrani istraživački problem relevantan je jer bi se rezultati mogli primijeniti u praksi, odnosno, u nastavi hrvatskog kao stranog jezika.

Ključne riječi: *hrvatski jezik, talijanski jezik, materinski jezik, interferencija, negativan prijenos.*

1. Uvod

1.1. Teorijska polazišta istraživanja: učenje hrvatskog kao J2 – kontrastivni pristup – prijenosna odstupanja

Istraživanje je potaknuto iskustvom podučavanja hrvatskog kao stranog jezika te pilot istraživanjem provedenim između 15 učenika s engleskog govornog područja, polaznika Škole hrvatskog jezika za strance - Croatica pri Filozofskom fakultetu u Splitu za koje je

uočeno da pri korištenju hrvatskog kao stranog jezika najčešće griješe prilikom uporabe padeža i na fonološkoj razini.

S obzirom da su autorice talijanistica i kroatistica u radu će se analizirati pogreške koje se pojavljuju kod ispitanika talijanske nacionalnosti koji uče hrvatski kao strani jezik te ispitati hoće li pogreške biti istog tipa kao kod skupine engleskih izvornih govornika i hoće li tim pogreškama kao uzrok biti pronađen negativni jezični prijenos.

Kontrastivni pristup, kojim su se autorice poslužile, sastojao se u identifikaciji pogrešaka nastalih na temelju interferencije između talijanskog kao materinskog i hrvatskog kao stranog jezika, čime se htjelo upozoriti da bi pri poučavanju trebalo pripaziti na negativni transfer te inzistirati na uvježbavanju određenog područja koje predstavlja permanentan izvor pogrešaka kako bi se izbjegla odstupanja u jezičnoj produkciji koju učenici čine zbog pogrešne analogije s materinskim jezikom, hiperkorektizma ili generaliziranja.

Kao što je poznato, odstupanja se mogu definirati kao otkloni od norme jezika koji se uči, a po jezičnim razinama mogu se podijeliti na odstupanja na fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj, leksičkoj, semantičkoj, pragmatičkoj i kulturološkoj razini. Nadalje, razlikuju se odstupanja koja se sastoje u ispuštanju od onih koja se sastoje u dodavanju, a mogu se podijeliti i na prijenosna i razvojna. Razvojna odstupanja javljaju se kao dio procesa učenja i nisu rezultat prijenosa iz prvog jezika, dok prijenosna nastaju zbog utjecaja prvoga jezika na drugi (Gulešić - Machata, Udier 2008: 20).

Dosad nije izvršeno temeljitije ispitivanje prijenosnih odstupanja i općenito pogrešaka kod učenika hrvatskog kao stranog jezika čiji je materinji jezik talijanski. Autorice su naišle na zabilješke, opažanja i komentare lektora na temelju iskustava vezanih za temu, ali sa cjelovitim i ciljanim istraživanjem sa svrhom evidencije učestalosti i vrsta prijenosnih pogrešaka autorice se nisu susrele. Kod njemačkih, engleskih, slovačkih, slovenskih i drugih izvornih govornika koji uče hrvatski kao strani jezik njihov međujezik bio je predmetom proučavanja, a istraživanja te vrste provodili su J. Novak, N. Globan, Z. Jelaska, V. Požgaj Hadži, M. Gulešić, G. Hržica itd.

Postavljanju hipoteza istraživanja i analizi rezultata pomogla je literatura nastala u sklopu provedenih studija iz kontrastivne analize talijanskog i hrvatskog jezika. Usporedbom talijanskog i hrvatskog jezika bavili su se, među ostalima, Josip Jernej i Nives Sironić-Bonefačić. Njihovi prikazi o najčešćim pogreškama kod hrvatskih izvornih govornika koji uče talijanski jezik poslužili su kao smjernica za moguće pogreške na područjima već registriranim kao potencijalno problematičnim, odnosno područjima na kojima se mogu očekivati interferencije. Kontrastivna analiza opravdava stav glotodidaktičara koji smatraju da se kompetencija prvog jezika ne može zaobići. Prisutnost svjesnog uspoređivanja novog jezičnog sustava sa sustavom usvojenim u ranoj dobi dokaz je sve veće afirmacije kognitivnog usvajanja stranog jezika, bez podcjenjivanja pri tom značaja mehaničkog uvježbavanja usvojenih oblika i struktura (Jernej, 1978).

Naravno, treba imati na umu da nisu sve pogreške uzrokovane razlikama između stranog i materinskog jezika, već je dio pogrešaka uzrokovan transferom iz drugih,

prethodno učenih, jezika. Osim vanjskih odnosno interstrukturalnih interferencija, uzrok pogreškama mogu biti i unutarnje, odnosno, intrastrukturalne interferencije o čemu treba voditi računa prilikom odabira redosljeda poučavanja jer prethodno naučena jedinica može izvršiti negativni transfer na novu jedinicu i obratno (Sironić-Bonefačić, 1990).

Učestalost pogrešaka prilikom učenja hrvatskog kao stranog jezika općenito može se očekivati i razumjeti ako se uzme u obzir činjenica da se hrvatski jezik smatra teškim za učenje. Naime, u Hrvatskoj se dosad u sklopu kontrastivnih istraživanja raspravljalo o hrvatskom kao drugom i stranom jeziku, a izvršena su i određena ispitivanja o stavovima učenika prema hrvatskom jeziku. Pojedini stavovi o učenju hrvatskoga jezika kao o učenju teškoga jezika dobiveni su ispitivanjem provedenim upitnikom na Croaticumu - hrvatskome kao drugom i stranom jeziku Odsjeka za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Zagrebu. U upitniku su se na engleskome jeziku ispitivali stavovi učenika hrvatskoga jezika o tome je li hrvatski jezik težak i je li teži ili lakši od drugih stranih jezika koje su učili. Većina ispitanika (njih osamnaest od ukupno dvadeset i šest) hrvatski jezik smatra teškim i to čak težim od ostalih stranih jezika koje su učili (Udier i sur., 2006).

2. Prikaz istraživanja

2.1. Ciljevi i hipoteze

Istraživački problem formuliran je u obliku sljedećeg pitanja:

Koje će pogreške tijekom pisane produkcije na hrvatskom kao stranom jeziku iskazati izvorni govornici talijanskog jezika, u kojoj mjeri će te pogreške biti uvjetovane transferom iz materinskog jezika i kako će se taj jezični prijenos manifestirati?

Definirani su i postavljeni sljedeći opći ciljevi i svrhe ispitivanja:

- a) na temelju podataka zabilježenih tijekom analize testova, evidentirati i protumačiti pogreške koje čine izvorni govornici talijanskog jezika tijekom pismenog izražavanja na hrvatskom jeziku
- b) identificirati one pogreške kojima je uzrok negativni jezični prijenos
- c) pridonijeti eventualnom djelovanju i intervenciji.

U radu su postavljene sljedeće hipoteze:

Hipoteza 1:

Ispitanici će griješiti i odstupati najviše na morfološkoj razini - prilikom sklonidbe riječi, zbog nepotpune asimilacije njima stranih gramatičkih pravila o padežima u hrvatskom jeziku.

Hipoteza 2:

Pogreške uvjetovane negativnim transferom manifestirat će se u prijenosu reda riječi u rečenici tipičnog za talijanski jezik.

2.2. Uzorak: studenti i nastavnici

Treba napomenuti kako među polaznicima hrvatskog kao stranog jezika pri hrvatskim visokim učilištima i privatnim školama nije bilo moguće pronaći dovoljan broj učenika talijanskog porijekla da bi uzorak bio valjan pa je test proveden na 4 sveučilišta u Italiji na kojima se uči hrvatski jezik. Inače se studij hrvatskoga jezika može upisati na fakultetima u sljedećim talijanskim gradovima: Udine, Torino, Milano, Padova, Venecija, Trst, Firenca, Peskara, Rim, Napulj i Bari (Hofman, 2006: 291). Ukupno je sudjelovalo 60 polaznika hrvatskog jezika i 4 lektorice, a zbog već postojećih kontakata te zainteresiranosti i spremnosti za istraživanje odabrana su sljedeća sveučilišta:

a) **Università degli studi di Padova**

Facoltà di lettere e filosofia

Dipartimento di Lingue e Letterature Anglo Germaniche e Slave

Sezione di Slavistica

Lettorato di Croato

Studenti koji studiraju jezike uglavnom hrvatski uče kao drugi jezik tj. predmet u sklopu dvopredmetnog studija. Na službenim internetskim stranicama fakulteta kolegij se još uvijek vodi kao srpski i hrvatski jezik, no nastavnica predaje isključivo hrvatski jezik.

b) **Università Ca' Foscari Venezia**

Facoltà di lingue e letterature straniere

Dipartimento di americanistica, ispanistica e slavistica

Cattedra di serbo e croato

Na Filozofskom fakultetu u Veneciji studenti studiraju hrvatski jezik u sklopu dvopredmetnog studija, a kao drugi predmet često biraju neki drugi slavenski jezik – najčešće ruski. Također, dio ispitanika pohađa neki drugi studij na Sveučilištu, ali odabire učenje hrvatskog kao stranog jezika u trajanju od tri godine nakon čega slijedi postdiplomski u trajanju od dvije godine. Valja naglasiti da se u sklopu ovog fakulteta hrvatski uči zajedno sa srpskim jezikom, dakle nisu odvojeni kao što je to slučaj s gore spomenutim lektoratom u Padovi.

c) **Università degli studi di Udine**

Dipartimento delle Lingue e Civiltà dell'Europa Centro-Orientale

Na Sveučilistu u Udinama hrvatski i srpski jezik i književnost studiraju se na Fakultetu za strane jezike i književnosti i to na Odsjeku za jezike i književnosti Srednje i Istočne Europe, na smjeru hrvatski i srpski jezik i književnost i na smjeru "mediazione culturale". Na oba smjera se može studirati hrvatski jezik kao A ili B jezik i na trogodišnjem i poslije na dvogodišnjem specijalističkom studiju. Hrvatski jezik ili hrvatska književnost mogu se studirati i kao izborni predmet ili kao treći jezik odnosno, jezik C. Često studenti najprije izaberu hrvatski jezik kao C i to jednu godinu, a sljedeću ga nastave studirati kao izborni

predmet. Ako se odluče za trogodišnji, odnosno petogodišnji studij moraju ga izabrati kao A ili B jezik.

d) Università degli Studi di Napoli "L'Orientale"

Dipartimento di Studi dell'Europa Orientale
Cattedra di Serbo Croato

Studenti su upisani i redovno i fakultativno na studij srpskog i hrvatskog jezika i književnosti. Svega dva polaznika na prvoj godini čiji su testovi analizirani fakultativno su upisana.

Pri nekim od inozemnih sveučilišta samostalno postoje i djeluju lektorati hrvatskog jezika, međutim pri nekolicini (kao što je slučaj kod tri od četiri sveučilišta koja su sudjelovala u istraživanju) hrvatski se još podučava zajedno sa srpskim. Međutim, kako su nastavnice mahom izvorni govornici hrvatskog jezika ističu kako podučavaju hrvatski jezik, a ti isti studenti u sklopu kolegija iz književnosti uče i polažu obje književnosti.

Ispitanici predstavljaju ujednačenu skupinu budući da im je svima prvi jezik talijanski jezik, a uče hrvatski kao strani jezik, međutim ono što ih međusobno razlikuje je duljina učenja jezika, ali s obzirom na to da se radi o maloj razlici od godinu dana, nije primjećeno da je prisutnost prijenosnih odstupanja manja kod višeg stupnja učenja.

2.3. Metodologija istraživanja

Primijenjen je deskriptivni pristup koji podrazumijeva opis postojećeg stanja kroz analizu pisane građe i bilježenje tipa i učestalosti pogrešaka te kategorizaciju pogrešaka uz navođenje konkretnih primjera. Analiziranu građu sačinjava korpus od 60 pisanih testova kojima je testirano znanje 60 polaznika tečaja hrvatskog jezika.

Zbog preciznijeg i dubljeg uvida u problematiku primijenjeno je više metoda na predmet izučavanja pa je uz navedeno promatranje i analizu pogrešaka u testu bilo potrebno provesti intervju s nastavnicima (putem e-maila zbog fizičke udaljenosti i nedostupnosti) koji bi na osnovu iskustva rada s učenicima trebali znati navesti i objasniti tipične i najčešće poteškoće.

Pismeni test za provjeru znanja sastojao se od upitnika u kojem su se tražili demografski podaci kako bi se osiguralo da je uzorak valjan i da se sastoji isključivo od izvornih govornika talijanskog jezika i zadataka u kojima je ciljano provjeravano hoće li se pogreške javiti na području sintakse, točnije reda riječi u rečenici. Pismeni se ispit sastojao od zadatka u kojem se od ispitanika tražilo da ponuđene rečenične dijelove poredaju pravilnim redosljedom na hrvatskom jeziku, s tim da im je ponuđena ekvivalentna rečenica na talijanskom, zatim zadatka u kojem se tražio prijevod rečenica s talijanskog na hrvatski i pisanog sastavka na zadanu temu u svrhu konstrukcije smislenog teksta i gramatički ispravnih rečenica.

Označavanje prisutnosti i učestalosti pojave pogrešne i neprimjerene upotrebe konstrukcija na hrvatskom jeziku provedeno je tako da su pogreške prvo identificirane,

pa bilježene te konačno u prikazu rezultata razvrstavane u predviđene kategorije te potkrjepljivane primjerom.

Od pogrešaka koje bi ispitanici mogli napraviti tijekom pisane produkcije one koje su se manifestirale kao pogrešna upotreba povratnih glagola, pogrešno pozicioniranje naglašenih i nenaglašenih zamjenica i pogrešan red riječi u pitanjima, u ovom ispitivanju promatrane su kao prijenosna odstupanja uvjetovana talijanskim kao materinskim jezikom.

U istraživanju su aktivno sudjelovale i nastavnice čiji su učenici ispitivani na način da su odgovarale na sljedeća pitanja:

Koje su najčešće pogreške s kojima se susrećete u radu s ispitanicima? Navedite primjere/ Mogu li se pogreške razvrstati po kategorijama?/U kojoj su kategoriji najzastupljenije pogreške?/ Što smatrate uzrokom pojave pogrešaka kod ispitanika?/ Koristite li kontrastiranje kao metodološki postupak pri objašnjavanju sličnosti i razlika izlaganog gradiva?

Intervju s nastavnicama se odvio u pisanom obliku i bio je formuliran na način da se postavio navedeni korpus pitanja, ali im je sugerirano da interveniraju s vlastitim zapažanjima i komentarima.

3. 3. Rezultati istraživanja

Slijedi prikaz rezultata razvrstanih po kategorijama. Navedene su najčešće i najzanimljivije pogreške, a poseban je osvrt dan na one uvjetovane negativnim prijenosom.

3.1. Pogreške na pravopisnoj i fonološkoj razini

Potrebno je napomenuti kako se pravopisne i fonološke pogreške mogu smatrati samo pravopisnima jer su uočene u pismu iako su potaknute fonološkim razlozima, odnosno izgovorom.

3.1.1. Zamjena grafema

Često je fonološko odstupanje zamjena grafema koji označavaju zvučnike grafemima koja označavaju bezvučnike. Ove se zamjene mogu tumačiti kao prijenos slova kojima bi ti glasovi bili napisani u talijanskom jeziku:

- Doručkovao sam u dnevnoj sobi ispred *televisora*. (umj. televizora)
- (ovdje bi se radilo o prijenosu grafema /s/ analogno tal.obliku televisore)
- Ti si ga *posvao*.
- Jesike
- (s se u posljednja dva slučaju u talijanskom izgovara kao /z/, dakle zvučno između dva samoglasnika kao i pred zvučnim suglasnikom v, pa se ovakva pogreška mogla i očekivati)

3.1.2. Prijenos pisanja iz talijanskog.

- Moj momak će igrati sa svojom *gruppom*.

U navedenom primjeru radi se o prijenosu dvostrukog konsonanta tzv. *doppie*, koja u hrvatskom jeziku ne postoji. U hrvatskom se jeziku dvostruki suglasnik može pronaći kod tvorbenih šavova, a i onda se, u većini slučajeva, primjenjuju pravila o ispadanju suglasnika.

3.2. Pogreške na morfološkoj razini

Zbog učestalosti ponavljanja među pogreškama koje nisu prijenosnog tipa valjalo bi spomenuti pogrešnu upotrebu padeža i ponavljanje lične zamjenice kao u sljedećim primjerima:

- *Ja sam niska i mršava, ja* imam dvadesetjedan godina.
- Sutra *ja* idem u fakultet i večeras *ja* vidim moja prijatelja Ana.

Treba napomenuti kako se ovdje radi o nepotrebnom izricanju subjekta, međutim tome je vjerojatno uzrok hiperkorektizam jer i u talijanskom je rečenica bez subjekta gramatički točna, za razliku od njemačkoga ili engleskog jezika. Od prijenosnih je pogrešaka potrebno navesti:

3.2.1. Uporaba povratnoga glagola

Pod utjecajem talijanskog jezika, ispitanici povratne glagole upotrebljavaju kao nepovratne.

- Rodila *sam* u Trevisu. (umj. rodila sam se)
- Sono nata a Treviso.
- Poslijepodne *vratiti ćemo* kući. (umj. vratit ćemo se)
- Ritorneremo a casa.

3.2.2. Uporaba povratno posvojne zamjenice

Što se tiče povratno-posvojnih zamjenica u hrvatskom je oblik svoj/-a/-e jednak za sva lica. U talijanskom jeziku služe kao povratno-posvojne zamjenice obični posvojni oblici koji se mijenjaju prema rodu i broju:

- Jela sam s *mojim* roditeljima. (umjesto sa svojim roditeljima)
- Ho mangiato con i miei genitori.
- Podveče idem u centru grada sa *mojim* prijateljicama. (umjesto sa svojim prijateljicama)
- Di sera vado al centro con le mie amiche

3.3. Pogreške na sintaktičkoj razini (red riječi u rečenici)

Red riječi u rečenici pokazao se kao najveća prepreka u svladavanju hrvatskog jezika. Naime, pronađeni su mnogobrojni primjeri u kojima je vidljiv prijenos reda riječi

iz talijanskog u hrvatski jezik. U hrvatskom jeziku postoji veća sloboda u poretku riječi u rečenici nego u talijanskom jeziku. S obzirom na to da je jedna od polaznih točaka ovog istraživanja bio upravo red riječi i sintaktičke pogreške, zadaci su koncipirani upravo tako da ispituju hoće li polaznici primijeniti talijanski red riječi u hrvatskom tekstu. Kad se cjelovito pristupi redosljedu rečeničnih sastavnica u hrvatskome standardnom jeziku, jasno je da ga se načelno ne može smatrati slobodnim (Udier, 2006). Među rečenicama koje to pokazuju posebno mjesto zauzimaju one s enklitikama.

Rezultati su sljedeći:

U većini slučajeva polaznici su primjenjivali red riječi talijanskog jezika ukoliko su rečenice sadržavale prednaglasnice i zanaglasnice.

3.3.1. Poredak zanaglasnica

Kao što je poznato, enklitke, zanaglasnice ili naslonjenice, riječi su bez vlastita naglasaka koje se naslanjaju na riječ ispred sebe i s njom tvore naglasnu cjelinu. Njihovo mjesto i poredak strogo je propisan. Enklitike su nenaglašeni oblici glagola *biti* i *htjeti*, nenaglašeni oblici ličnih zamjenica u genitivu, dativu i akuzativu i čestica *li*. One ne mogu stajati samostalno ni na početku rečenice jer ispred njih mora stajati naglašena, samostalna riječ s kojom se izgovaraju kao jedna naglasna cjelina (Udier, 2006: 63).

Zamjениčke zanaglasnice:

Lične zamjenice:

- Što si poklonila *im* za Božić? (Che cosa hai regalato loro per Natale?)
- Ti nosiš *im* poklon. (Tu porti loro il regalo).

Nenaglašena lična zamjenica *loro* u talijanskom uvijek slijedi glagol, dok mu u hrvatskom prethodi.

- Jesi li htjela upoznati *ga*? (Avresti voluto conoscerlo?)
- Hoćeš li čekati *me* nakon škole? (Vorresti aspettarmi dopo le lezioni?)
- Bi li voljela vidjeti *ga*? (Vorresti vederlo?)

U talijanskom jeziku nenaglašena lična zamjenica spaja se na infinitiv, a u hrvatskom dolazi prije glagola u infinitivu.

U sljedećem primjeru je također očit pogrešan raspored nenaglašene zamjenice u rečenici:

- *Mi* se sviđa. (Mi piace.)

Glagolske zanaglasnice:

- ... Ja sam Francesca, *sam* studentica na fakultet... (...Sono Francesca, *sono studentessa* alla facoltà...)
- Udana sam već tri godine i *sam* vrlo sretna. (Sono sposata già da tre anni e sono molto felice.)

U dva navedena primjera zadržan je redosljed tipičan za talijanski jezik, a koji se sastoji od toga da pomoćni glagol prethodi, u ovom slučaju, imenici ili prilogu čak i kad subjekt nije izražen (u talijanskom se može reći i *Io sono studentessa* ili *Sono*

studentessa) međutim u hrvatskom u slučaju kad subjekt nije izražen pomoćni glagol bi trebao slijediti nakon imenice i priloga (*Ja sam studentica ili Studentica sam*).

- Kad sam stigao u Padovu sam išao na fakultet. (Quando sono arrivato a Padova sono andato alla facoltà.)
- Stigao sam kući i sam jeo. (Sono arrivato a casa e ho mangiato.)

U talijanskom jeziku kod tvorbe prošlog svršenog vremena, *passato prossimo* kao složenog vremena, pomoćni glagol prethodi glavnom glagolu u participu, međutim u hrvatskom takav se redosljed postiže samo kada je subjekt izražen. (*Ja sam otišao*), a kada je subjekt neizrečen onda pomoćni glagol slijedi iza glagolskog pridjeva radnog.

3.3.2. Poredak prednaglasnica

Niječna čestica ne

Dok u hrvatskom jeziku niječna čestica *ne* stoji neposredno pred glagolom, a zamjenica iz njega, u talijanskom se nenaglašena zamjenica nalazi između negacije i glagola.

- Petar *ne* ga vidi. (Pietro non lo vede)
- Ne mi se sviđa. (Non mi piace)

3.4. Pogreške na leksičkoj razini

Prijenosna leksičko semantička odstupanja očituju se u pojavi zamjene leksičkog elementa drugog jezika elementom prvog jezika.

Jedna od najčešćih leksičkih pogrešaka bilo je doslovno prevođenje ili neprikladan odabir hrvatske inačice sintagmi iz talijanskog jezika.

- Pohađala sam *razrede* (od tal. *classe* u značenju razred i tečaj).
- Boja kože mi je *jasna* (od tal. *chiaro* u značenju svijetlo i jasno)
- Pustim taj rad drugima (od tal. *lasciare* sa značenjem pustiti, ali i prepustiti)

U sljedećim primjerima uočava se doslovno prevođenje.

- Sutra ću se probuditi rano da *uzmem vlak* (od tal. *prendere il treno*)
- Katkad sam stidljiv i katkad nisam *tako* (od tal. *così*)

3.4.1. Prijenos konstrukcije iz talijanskog jezika

Najznačajnijom se leksičkom pogreškom pokazao prijenos jezičnih konstrukcija i sintagmi iz talijanskog jezika poput:

- Imala sam *nastavu od povijesti* (lezione di storia).
- Nemam dosta vremena za *ići* u menzu (per andare ...)
- Moj brat se igra *na nogomet* (giocare a calcio)
- *Činim šport*. (fare lo sport)

4. Rezultati intervjua

Na temelju odgovora i komentara nastavnika može se zaključiti da sve nastavnice koriste kontrastivni pristup tijekom izlaganja gradiva. Što se tiče morfologije koriste ga

prilikom tumačenja glagolskih vremena, a kontrastiranje primjenjuju i prilikom obrade glagolskog vida kojega talijanski izvorni govornici ne poznaju.

Kao najčešće pogreške ističu upravo poredak enklitika u rečenici, glagolski vid (naročito upotreba svršenih glagola u zavisnoj rečenici) te upotrebu padeža (naročito akuzativa i lokativa). Nadalje, navode kako je vrlo čest slučaj doslovnog prevođenja s materinskog jezika ili čak utjecaj nekog drugog slavenskog jezika kojega učenici uče, a najčešće je to ruski. Osim pri upotrebi naglašanih i nenaglašanih oblika osobnih zamjenica često se griješi pri formuliranju upitnih rečenica

Nastavnice koriste više udžbenika tijekom nastave, a pogreškama pristupaju i obrađuju ih s učenicima ponajviše tijekom prijevoda tekstova s talijanskog na hrvatski te napominju kako kontrastiranje smatraju vrlo efikasnim metodološkim postupkom.

Na upit smatraju li transfer iz materinskog jezika uzrokom pogrešaka, nastavnice su konstatale da je uz transfer podjednako uzrok tome i nedovoljno poznavanje pravila i nedovoljno vježbanje određene problematike, a dokaz tome u prilog je spoznaja da se pogreške učinkovito eliminiraju ukoliko se posegne za dodatnim nastavnim satima i intenzivnijim vježbanjem. Dosadašnja su istraživanja već pokazala da osim utjecaja materinskoga jezika i kognitivnog razvoja pogreške mogu uzrokovati i vanjski utjecaji, npr. neprikladna građa, neprikladan način poučavanja itd. (Jelaska, 2005: 95).

5. Zaključak

Provedeno istraživanje pokazalo je da se općenito najveći broj pogrešaka manifestirao na morfološkoj razini kroz pogrešnu upotrebu padežnih nastavaka što se ne može pripisati utjecaju talijanskog kao materinskog jezika već složenosti hrvatskog padežnog sustava kojeg treba umjeti prenijeti na odgovarajući način. Iste pogreške podjednake učestalosti javljale su se i kod engleskih ispitanika iz pilot istraživanja.

Nadalje, ispitivanje je potvrdilo pretpostavku da će se najveći broj prijenosnih odstupanja zateći prilikom uporabe enklitika i pri primjeni pravila za red riječi u rečenici svojstvenih hrvatskom jeziku.

Autorice su mišljenja da je odabrani istraživački problem relevantan u smislu da bi se rezultati mogli primijeniti u praksi, odnosno, u nastavi hrvatskog kao stranog jezika i pri izradi udžbenika i ostalih didaktičkih materijala za ciljano svladavanje pojedinih teškoća te općenito za nastavu, namijenjenih prvenstveno izvorim govornicima talijanskog jezika.

Moguće je da se pogreške na morfosintaktičkoj i fonološkoj razini tehnikama vježbanja i samokorekcijom mogu svesti na minimum, dok su pogreške uzrokovane interferencijama nešto što je predvidivo, ali i teško za izbjeći. Naime, dosadašnja istraživanja pokazala su da su jezične interferencije ne samo neizbježne već su pojava u kojoj se očituje aktivan proces učenja jezika (Vrhovac, 1992). Lektorima koji predaju hrvatski jezik talijanskim izvornim govornicima kontrastivan pristup je koristan, kako pri podučavanju tako i pri izradi i odabiru pedagoških materijala, jer upotreba materinskog jezika pri poučavanju stranog jezika može olakšati proces učenja na način da se koristi

pozitivni transfer i ukaže na sličnosti između dvaju sustava, a isto tako ukoliko osvijeste sebi i učenicima mogući negativni transfer iz materinskog jezika moći će pravodobno reagirati i potencijalno ga umanjiti.

Literatura

- Barić, Eugenija i sur.** (1979). *Priručna gramatika hrvatskoga književnog jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Cohen, Louis, Morrison, Keith, Lawrence Manion** (2007). *Metode istraživanja u obrazovanju*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Gulešić-Machata, Milvia, Udier, Sanda Lucija** (2008). Izvorna odstupanja u hrvatskome kao inojezičnome. *Lahor- časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*. 1.5: 19-33.
- Hofman, Ljerka** (2006). Hrvatski u talijanskom okruženju. *Strani jezici: časopis za primijenjenu lingvistiku*. 35.3: 291-302.
- Jelaska, Zrinka i sur.** (2005). *Hrvatski kao drugi i strani jezik*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Jernej, Josip** (1976). *Konverzaciona talijanska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Jernej, Josip** (1976). O nekim interferencijama kod učenja talijanskog jezika. *Strani jezici: časopis za primijenjenu lingvistiku*. 5.3: 161-172.
- Jernej, Josip** (1978). *Studi contrastivi serbocroato-itali= Hrvatskosrpsko-talijanske studije*. Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta.
- Macan, Željka, Kolaković, Zrinka** (2008). Prijenosna odstupanja govornika njemačkoga u ovladavanju hrvatskim jezikom. *Lahor - časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*. 1.5: 34-52.
- Sironić-Bonefačić, Nives** (1990). Analisi degli errori nell'espressione orale dell'italiano – ž SRAZ. XXXV. 173-181.
- Udier, Sanda Lucija** (2006). Položaj glagolskih enklitika u nastavi hrvatskoga kao stranoga jezika za početnike. *Lahor - časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*. 1.1: 61-68.
- Udier, Sanda Lucija i sur.** (2006). Gramatičko-semantički pristup obradi padeža. *Lahor – časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*. 1.1: 36-48.
- Vrhovac, Yvonne** (1992). Može li se na satu stranoga jezika zanemariti materinski jezik, Andrijašević, Marin, Yvonne Vrhovac, zbornik radova HDPL-a, *Strani jezik u dodiru s materinskim jezikom*. Zagreb: HDPL, 67-73.

The written production of students learning Croatian as a FL: examples of negative transfer from Italian

Summary

This work presents research designed to identify the errors made by native Italian speakers writing in Croatian as a foreign language. Stimulated by the experience of teaching Croatian as a foreign language and preliminary research among 15 Anglo-Saxon the authors were interested as to which errors would appear among 60 examinees of Italian nationality who study Croatian at three universities in Italy.

It is expected that errors will appear at the level of phonology, morphology and syntax, with special attention being directed to deviations conditioned by the negative transfer of the mother tongue. Also anticipated is the incorrect structuring of sentences in the sense of word order, so that the compiled tasks are designed to test this capability. Alongside the analysis of errors on the basis of tests, interviews are conducted with the teachers who instruct the examinees.

The research carried out will confirm the supposition that the greatest number of transferred deviations will occur in relation to the use of enclitic words and in the application of rules for the sequence of words in a sentence peculiar to the Croatian language. The chosen research problem is relevant in the sense that the results could be applied in practice

Key words: *Croatian language, Italian language, mother tongue, interference, negative transfer*